

FÖRELÄSNING 1

FRITS GÄVERTSSON
FILOSOFISKA INSTITUTIONEN, LUNDS UNIVERSITET
Rum 312 Kungshuset, Lundagård, 222 22 Lund, SWEDEN
e-mail: frits.gavertsson@fil.lu.se • tel: +46768482707
Praktisk filosofi vt-14 • FPRA11:2 (Kritiskt tänkande i värdefrågor)

Vad är ett argument?

Ett argument är en mängd s.k. *påståendesatser* (satser som säger något sant eller falskt, i kontrast till frågor och uppmaningar, de har m.a.o. sanningsvärde). Dessa påståendesatser länkas i ett argument samman på så sätt att de leder till en slutsats. När påståendesatser länkas samman på detta sätt kallas de *premiss*. Slutsatsen följer ur, kan härledas från, är en logisk konsekvens av, stöds av, görs mer trolig av, premisserna.

Ett argument är en mängd *påståendesatser* som hävdar att ett eller flera av dessa påståenden (s.k. *premiss*) ger stöd åt ett annat av dessa påståenden (*slutsatsen*).

Premisser kan betecknas så här: (P), och numreras, (P1), (P2), och så vidare. Slutsatsen kan betecknas så här: (C).

Slutledningsindikatorer

Jämför (a) och (b):

- (a) Herr Klang är olycklig och en suput.
- (b) Herr Klang är olycklig, *därför* är han en suput.

- (a) Odysseus har haft det jobbigt, han förtjänar semester.
- (b) Odysseus har haft det jobbigt, *så* han förtjänar semester.

- (a) Den där triangeln har lika sidor och lika vinklar.
- (b) Den där triangeln har lika sidor, *däremed* har den lika vinklar.

De här kursiverade orden är exempel på s. k. *Slutledningsindikatorer* (eng. *inference indicators*). Dessa ord indikerar att ett påstående eller en tankegång är tänkt att ge stöd åt ett annat påstående eller en annan tankegång. Tänk på att blotta närvaron av en slutledningsindikator inte är viktig, ibland kan den vara utelämnad (den kan till exempel vara underförstådd). Vad som är viktigt är att påstående *a* står i en speciell relation till påstående *b*, nämligen en *inferens-* eller *härledningsrelation*. (eng. *relation of inference*). Premisser kan också vara utelämnade på liknande manér, då har vi att göra med *implicita premiss* (dessa kan betecknas med (MP) när man spaltar upp ett argument).

Sunda argument

Ett argument är sunt omm (om och endast om) det har *sanna/godtagbara* premiss och *logisk styrka*.

Sanna/godtagbara premiss: om inte premisserna är rimliga eller sanna från början hjälper det inte hur bra argumentets struktur än är. Sanning/godtagbarhet är en egenskap som tillkommer utsagor – *inte* slutledningar.

Logisk styrka: Om premisserna är rimliga eller sanna krävs det gedigna kopplingar till slutsatsen för att kvalitén hos premisserna skall kunna transporteras till slutsatsen och etablera denna. Ett argument är logiskt starkt om de rätta kopplingarna föreligger mellan premiss och slutsats. Alltså: Ett arguments logiska styrka säger ingenting om huruvida dess premiss eller slutsats är godtagbara eller sanna. Den har bara att göra med *förhållandet* mellan premisserna och slutsatsen: om premisserna är godtagbara så är det sannolikt, eller t.o.m. säkert, att slutsatsen också är det.

Giltighet

Giltighet är en speciell form av logisk styrka (den är *maximal*) och ett formellt giltigt argument kan definieras som ett argument där slutsatsen med nödvändighet följer av premisserna.

Tre huvudtyper av argument

- (1) *Deduktiva argument*: Deduktiva argument hävdar att de är argument av den starkaste graden (ett argument

vars slutsats är en logisk konsekvens av premisserna). Giltiga deduktiva argument lyckas med detta.

- (2) *Induktiva argument*: Induktiva argument hävdar inte att de är av den starkaste graden, de hävdar bara att premissernas sanning ökar sannolikheten för att slutsatsen är sann.
- (3) *Abduktiva argument* ("inference to the best explanation"): Slutsatsen förs fram som den bästa förklaringen av premisserna.

Definiendum/Definiens

Många definitioner kan ses som innehållande två element: den definierade termen (x), och ett annat uttryck som likställs med x . ($x = \text{Df} \dots$). Uttrycket i vänsterledet kallas *definiendum* och uttrycket i högerledet *definiens*.

Tre definitionstyper

- (1) Ordboksdefinitioner/rapporterande definitioner (eng. Reportive): Klargör ett uttrycks normala användning; till exempel när man ska förklara ett uttryck för någon som inte hört det förut. Syftet med denna typ av definition är att förklara meningen hos en term, ett ord, en fras, symbol, etc.
- (2) Stipulativa definitioner: Deklarerar hur ett uttryck kommer att användas i ett visst sammanhang. T.ex. "med 'kunskap' menar jag sann, berättigad tro". Syftet med denna typ av definition är att stipulera användningen av en term, ett ord, en fras, symbol etc. i en viss kontext.
- (3) Väsensbestämmande definitioner: Fastslår den verkliga naturen hos en viss sak. Detta är ofta syftet med filosofiska undersökningar; till exempel om vad jämlikhet, frihet, rättvisa, etc. egentligen är. Syftet med denna typ av definition är att bestämma essensen av ett ting.

Real- och Nominaldefinitioner

En nominaldefinition är en definition som klargör vad ett ord betyder (dess nominala essens; *quid nominis*) och kan kontrasteras med realdefinitioner, som uttrycker naturen (essensen/*quid rei*) hos ett ting.

Fem möjliga metoder för att definiera något

- (i) *Genus/art*: att utgå från en klass (genus) och definiera en annan klass (arten) genom hur den särskiljer sig inom sitt genus.
- (ii) *Utppekande/ostensiv*: hänvisande. "Detta är en x ", samtidigt som man håller upp/pekar på en x .
- (iii) *Synonym*: genom att ge en synonym. "frysprickar" betyder 'gåshud'.
- (iv) *Operationell*: att definiera något (tex. en term) genom en mätningssprocess (som är möjlig att upprepa med samma resultat). Exempel: IQ-mått enl. *Stanford-Binet*-skalan. Problem: (a) definitioner av detta slag är beroende av vad vi för tillfället vet. Om vi inte vet att vikt påverkas av gravitation och inte preciserar detta uppstår problem. (b) splittringar kan uppkomma om de operationer vi använder inte passar i alla sammanhang (till exempel i olika vetenskapliga discipliner). (c) Mätinstrumenten måste i sig vara operationellt definierade vilket ger upphov till en regress.
- (v) *Kontextuell*: klargöra ett uttryck genom att visa hur en fras där uttrycket används betyder samma sak som en annan fras. "Att ett argument är logiskt starkt är det samma som att dess premisser eventuella godtagbarhet förs över till slutsatsen".

Att bedöma definitioner

Vid bedömandet av en *ordboksdefinition* utgår man från hur väl den överensstämmer med faktiskt/befintligt språkbruk. Vid bedömandet av en *stipulativ* definition måste man ta dess *syfte* i beaktande. Stipulativa definitioner är bra/godtagbara om de tjänar sitt syfte. En stipulativ definition är inte automatiskt dålig för att den inte överensstämmer med faktiskt/befintligt språkbruk. Stipulativa definitioner kan dock vara otillfredsställande även om de tjänar sitt syfte om de är missvisande och lätt kan misstas för rapporterande. Väsensbestämmande definitioner är så gott som alltid filosofiskt kontroversiella.

Fem möjliga problem med definitioner

- (i) *För vid*: definitionen fångar in för mycket. "fotboll är en aktivitet där man använder en boll" (hur är det med bandy, pingis, och rugby?) Notera att utsagan ovan är sann, problemet uppstår när man läser den som en definition, då fångar den för mycket.
- (ii) *För snäv*: definitionen fångar in för lite. Ex. "en salong är ett rum där man dricker te" (hur är det med hårsalonger?)
- (iii) *För vid och för snäv*: definitionen fångar inte allt den skall fånga samtidigt som den fångar in saker den inte skall.
- (iv) *Cirkulär*: definitionen upprepar det den skall fånga.
- (v) *Dunkel*: beståndsdelarna i definitionen är så oklara att den inte gör jobbet utan bara skapar ett nytt behov av att definiera dessa beståndsdelar.